

ภาพตัวแทนหญิงที่เป็นตัวละครหลักตามแนวคิด Female Gaze
ในภาพยนตร์ของโซเฟีย คอปโปลาTHE REPRESENTATION OF WOMEN AS MAIN CHARACTERS UNDER THE CONCEPT
OF FEMALE GAZE IN SOFIA COPPOLA'S FILMSภักธร ธารมะณะกุล¹ บรรจง โกศลวัฒน์² ปัทมาวี จารุวรรณ³ เจตน์ศักดิ์ แสงสิงแก้ว⁴ และ สุชาติ โอทัยวิเทศ⁵

Pakathorn Thaomanakul, Banchong Kosalwat, Patamavadee Charuworn

Jatesak Sangsinkeow and Suchart Otaivites

Article History

Received 10-06-2024; Revised: 22-06-2025; Accepted: 22-06-2025

<https://doi.org/10.14456/issc.2025.34>

บทคัดย่อ

บทนำ: อุตสาหกรรมภาพยนตร์มักถูกครอบงำโดยผู้กำกับชาย ส่งผลให้ภาพยนตร์ที่มีตัวละครหลักเป็นผู้หญิงมีน้อย และไม่ค่อยให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้หญิง อย่างไรก็ตาม ผู้กำกับหญิง เช่น โซเฟีย คอปโปลา ได้นำเสนอภาพยนตร์ในแนวคิด Female Gaze ซึ่งมุ่งเน้นการเล่าเรื่องจากมุมมองของผู้หญิง โดยไม่ได้ถูกครอบงำด้วยความพึงพอใจของผู้ชาย

วัตถุประสงค์การศึกษา: เพื่อวิเคราะห์ภาพตัวแทนหญิงที่เป็นตัวละครหลักตามแนวคิด Female Gaze จากภาพยนตร์ของโซเฟีย คอปโปลา

ระเบียบวิธีวิจัย: เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการคัดเลือกภาพยนตร์ของโซเฟีย คอปโปลา อย่างเฉพาะเจาะจงจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ “The Virgin Suicides” (1999), “Lost in Translation” (2003), “Marie Antoinette” (2006) และ “The Beguiled” (2017) นำมาวิเคราะห์ผ่านองค์ประกอบในการเล่าเรื่อง ร่วมกับแนวคิดการประกอบสร้าง แนวคิดการรื้อสร้าง

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการภาพยนตร์และสื่อดิจิทัล มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

Master's Degree, Master of Arts (Communication Arts), Faculty of Communication Arts, Kasem Bundit University

Email: pakathornthaomanakul@gmail.com *Corresponding author

²รองศาสตราจารย์, สาขาวิชาการภาพยนตร์และสื่อดิจิทัล มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

Assoc. Prof., Faculty of Communication Arts, Kasem Bundit University

³รองศาสตราจารย์, สาขาวิชาการภาพยนตร์และสื่อดิจิทัล มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

Assoc. Prof., Faculty of Communication Arts, Kasem Bundit University

⁴ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชาการภาพยนตร์และสื่อดิจิทัล มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

Asst. Prof., Faculty of Communication Arts, Kasem Bundit University

⁵ดร., สาขาวิชาการภาพยนตร์และสื่อดิจิทัล มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

Ph.D., Faculty of Communication Arts, Kasem Bundit University

แนวคิดภาพตัวแทน และแนวคิด Female Gaze ผลการวิจัย: วิธีการนำเสนอภาพตัวแทนหญิงที่เป็นตัวละครหลักตามแนวคิด Female Gaze ในภาพยนตร์ของโซเฟีย คอปโปลา นั้นเป็นการปฏิเสธแนวคิด Male Gaze หรือการจ้องมองของผู้ชาย โดยเน้นการสร้างภาพตัวแทนหญิงที่สะท้อนความเป็นจริงของผู้หญิงในสังคม ผ่านการนำเสนอประสบการณ์ ความรู้สึก และความสัมพันธ์ของตัวละครหญิงในภาพยนตร์ เช่น ในภาพยนตร์เรื่อง “The Virgin Suicides” (1999) ที่เน้นการนำเสนอความรู้สึกภายในของพี่น้องสาวลิสบอน ผู้เป็นกลุ่มตัวละครหญิงเอก, “Lost in Translation” (2003) ที่แสดงถึงการค้นหาตัวตนของชาร์ลอตต์ ผู้เป็นตัวละครหญิงเอก, “Marie Antoinette” (2006) ที่รื้อสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้กับมารี อองตัวเนตต์ และ “The Beguiled” (2017) ที่เปลี่ยนบทบาทของผู้หญิงในยุคสงครามกลางเมือง สรุป: ดังนั้นการนำเสนอภาพตัวแทนหญิงที่เป็นตัวละครหลักตามแนวคิด Female Gaze ในภาพยนตร์ของโซเฟีย คอปโปลา ทั้งหมดนี้ช่วยเปลี่ยนแปลงมุมมองและเพิ่มน้ำหนักให้ตัวละครหญิงก้าวขึ้นมาเป็นตัวละครสำคัญ ไม่ด้อยไปกว่าตัวละครชาย

คำสำคัญ: Female Gaze; Male Gaze; ภาพตัวแทนหญิงที่เป็นตัวละครหลัก; การประกอบสร้าง; การรื้อสร้าง

ABSTRACT

Introduction: The film industry has traditionally been dominated by male directors, resulting in fewer films featuring female protagonists and less focus on female roles. However, female directors such as Sofia Coppola have introduced the Female Gaze concept, which focuses on telling stories from a female perspective, without being dominated by male preferences. **Objective:** To analyze the representation of female protagonists through the concept of Female Gaze in Sofia Coppola’s films. **Methods:** This is a qualitative research in which four of Sofia Coppola’s films were specifically selected: “The Virgin Suicides” (1999), “Lost in Translation” (2003), “Marie Antoinette” (2006) and “The Beguiled” (2017). The analysis is conducted through narrative elements combined with the concepts of construction, deconstruction, representation, and the Female Gaze. **Results:** The method of presenting female protagonists through the concept of Female Gaze in Sofia Coppola’s films rejects the concept of Male Gaze or the male perspective. Instead, it focuses on creating female representations that reflect the reality of women in society. This is achieved by portraying the experiences, emotions, and relationships of female characters in films such as “The Virgin Suicides” (1999), which emphasizes the internal feelings of the Lisbon sisters as central female characters; “Lost in Translation” (2003), which depicts Charlotte’s quest for self-identity as the female lead; “Marie Antoinette” (2006), which reconstructs the image of Marie Antoinette; and “The Beguiled” (2017), which redefines the role of women during the Civil War era. **Conclusion:** Therefore, the presentation of the main female character in the Female Gaze concept in Sofia Coppola’s films. All these aspects help transform perspectives and elevate female characters to become as significant as their male counterparts.

Keywords: Female Gaze; Male Gaze; Female Protagonist Representation; Construction; Deconstruction

1. บทนำ

อุตสาหกรรมภาพยนตร์ส่วนใหญ่ถูกครอบครองโดยผู้กำกับชาย ส่งผลให้ภาพยนตร์ที่มีตัวละครหลักเป็นผู้หญิงมีน้อยกว่าและไม่ค่อยให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้หญิงมากนัก การทดสอบเบ็คเดล (Bechdel Test) ซึ่งใช้จำแนกภาพยนตร์ฮอลลีวูดว่ามีบทบาทของผู้หญิงเพียงพอหรือไม่ พบว่าจากภาพยนตร์กว่า 1,615 เรื่อง ในช่วงปีค.ศ. 1990-2013 มีเพียง 53% ที่ผ่านเกณฑ์ และภาพยนตร์ที่ได้รับรางวัลออสการ์ในสาขาภาพยนตร์ยอดเยี่ยม ตั้งแต่ปีค.ศ. 1929-2020 ส่วนใหญ่ก็ไม่ผ่านเกณฑ์ดังกล่าวเช่นกัน โดยบทบาทในภาพยนตร์เหล่านั้นมักจะเป็นของตัวละครชายมากกว่าตัวละครหญิง อีกทั้งยังมีผู้กำกับหญิงเพียงไม่กี่คนที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลผู้กำกับยอดเยี่ยม

อย่างไรก็ตาม ผู้กำกับหญิงบางคน เช่น โซเฟีย คอปโปลา ได้นำเสนอภาพยนตร์ในแนวคิด Female Gaze ซึ่งมุ่งเน้นการเล่าเรื่องจากมุมมองของผู้หญิง โดยไม่ได้ถูกครอบงำด้วยความพึงพอใจของผู้ชาย ผลงานภาพยนตร์ของเธอ เช่น The Virgin Suicides, Lost in Translation, Marie Antoinette และ The Beguiled มักใช้ตัวละครหญิงเป็นตัวละครหลักและให้ความสำคัญกับการสร้างภาพลักษณ์ใหม่ ๆ ให้แก่ตัวละครหญิง เพื่อให้ผู้ชมเห็นมิติของบทบาทในมุมที่ลึกซึ้งกว่าเดิม ซึ่งต่างจากแนวคิด Male Gaze ที่มักนำเสนอผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศเพื่อสนองอารมณ์ของตัวละครชาย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการประกอบสร้างภาพตัวแทนหญิงที่เป็นตัวละครหลักตามแนวคิด Female Gaze ในภาพยนตร์ของโซเฟียคอปโปลา

3. การทบทวนวรรณกรรม

ทฤษฎีและแนวคิด Female Gaze

เป็นแนวคิดที่ตรงกันข้ามกับ Male Gaze โดยเน้นการนำเสนอเรื่องราวของผู้หญิงโดยไม่ถูกครอบงำด้วยความพึงพอใจหรืออำนาจของเพศชาย ตัวละครหญิงจะได้มอง รู้สึก และสำรวจสิ่งต่างๆ ในแบบของตนเอง ไม่ได้ถูกกำหนดให้เป็นในรูปแบบที่ผู้ชายต้องการ หรือเน้นเรื่องเรือนร่างหรือความต้องการทางเพศเท่านั้น ทำให้ผู้ชมเห็นมุมมองที่แตกต่างออกไป ตัวละครหญิงสามารถเป็นตนเองได้โดยไม่มีกรอบใดๆ มากำหนด ซึ่งแบ่งได้ออกเป็น 3 ทฤษฎีย่อยดังนี้

1.1 ทฤษฎีและแนวคิดเรื่องสายตาของผู้ชาย (Male Gaze) ลอรา มัลเวย์ นักทฤษฎีภาพยนตร์สายสตรีนิยมนิยามภาษาอังกฤษ กล่าวว่า การแอบมองในเชิงการปรารถนาและความปรารถนาที่จะเห็นสิ่งเย้ายวนมักมีผู้ชายเป็นศูนย์กลาง โดยภาพยนตร์เป็นสื่อที่ตอบสนองความปรารถนาของผู้หญิงในภาพยนตร์แบบ Male Gaze มักเป็นวัตถุแห่งการจ้องมองของตัวละครและผู้ชม ซึ่งเน้นย้ำความเป็นรองของเพศหญิงในสังคม นักคิดสตรีนิยมเชื่อว่าสื่อต่างๆ รวมถึงภาพยนตร์มีส่วนสำคัญในการสร้างภาพตายตัวของผู้หญิง เช่น ผู้หญิงต้องอยู่ในบ้านและด้อยกว่าผู้ชาย มัลเวย์ชี้ว่าองค์ประกอบในภาพยนตร์ตามแบบแผนดั้งเดิมของฮอลลีวูดมีรากฐานจากความเข้าใจโลกแบบชายเป็นใหญ่ ทำให้ผู้หญิงถูกจำกัดบทบาทเป็นเพียงวัตถุรองรับความปรารถนา

1.2 ทฤษฎีและแนวคิดเรื่องสตรีนิยม แนวคิดสตรีนิยมได้รับความสนใจมาจากการเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีนิยมช่วงปลายทศวรรษ 1960 โดยวูรณี ฐิธินสิทธิ์ได้สรุปว่าสตรีนิยมเป็นทั้งระบบคิดและขบวนการทางสังคมที่พยายามเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมจากการวิเคราะห์ว่าผู้ชายมีความได้เปรียบและผู้หญิงอยู่ในสภาพเป็นรอง สตรีนิยมมุ่งเน้นประเด็นอิสรภาพส่วนบุคคล ครอบครัว รัฐ และการกระจายอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันในทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม โดยเรียกร้องให้สร้างสมดุลใหม่ระหว่างเพศ แนวคิดสตรีนิยมแบ่งออกเป็นสำนักคิดหลักๆ เช่น สตรีนิยมแนวเสรีนิยม สตรีนิยมแนวมาร์กซิสต์ และสตรีนิยมแนวหลังสมัยใหม่ เป้าหมายร่วมกันคือการขจัดอุปสรรคของระบบปิตาธิปไตยที่กีดขวางผู้หญิงจากความก้าวหน้าในด้านต่างๆ การวิเคราะห์แนวสตรีนิยมร่วมสมัยยังสนใจการเสนอภาพตัวแทนผู้หญิงในวรรณกรรม งานวิชาการ และสื่อ โดยพยายามเปิดโปงการใช้การสื่อความหมายที่สนับสนุนให้เพศชายมีอำนาจและทำให้เพศหญิงมีคุณค่าน้อยลง “โดยธรรมชาติ”

1.3 ทฤษฎีภาพยนตร์แนวสตรีนิยม ทฤษฎีภาพยนตร์แนวสตรีนิยมผสมแนวคิดสตรีนิยมกับทฤษฎีภาพยนตร์ เช่น การวิเคราะห์ภาพยนตร์ในเชิงวัฒนธรรมศึกษาและทฤษฎีจิตวิเคราะห์ โดยมุ่งศึกษาการนำเสนอภาพและคุณลักษณะของตัวละครเพื่อแสดงถึงโครงสร้างอำนาจแบบชายเป็นใหญ่ นักวิชาการสำคัญที่วางรากฐานคือ ลอรา มัลเวย์ และ แคลร์ จอห์นสันตัน ซึ่งจอห์นสันตันได้วิพากษ์บทบาทตายตัวของผู้หญิงในภาพยนตร์ว่าเป็นเพียงภาพตามทัศนคติของผู้ชาย ทำให้ภาพผู้หญิงในโลกภาพยนตร์ถูกขยายแต่ภาพของผู้หญิงจริงๆ ถูกละเลย นักทฤษฎีสตรีนิยมปฏิเสธแนวคิดที่ว่าภาพยนตร์เป็น “หน้าต่างมองโลก” โดยโต้แย้งว่าภาพยนตร์ถูกจัดวางโดยอุดมการณ์แบบชายเป็นใหญ่และภาพที่เห็นเป็นเพียงความเชื่อที่สังคมสร้างขึ้น บทบาทของชายและหญิงในภาพยนตร์ถูกสร้างขึ้นอย่างเฉพาะเจาะจงเพื่อสร้างความหมายที่มีพลังโน้มน้าวสูง ผู้ชมมักจะเอาใจช่วยหรือติดใจกับตัวละครตามเพศสถานะที่ภาพยนตร์นำเสนอ ทำให้ผู้ชมยอมรับภาพยนตร์ที่สะท้อนโลกตามมุมมองของตน

แนวคิดด้านการประกอบสร้างความเป็นจริงทางสังคม

เป็นแนวคิดการวิเคราะห์ที่มองว่าสื่อไม่เพียงเป็นช่องทางการสื่อสารและถ่ายทอดวัฒนธรรม แต่ยังเป็นแหล่งสร้างสรรค์ของสังคม โดยสื่อมีบทบาทสำคัญในการจัดวางและสร้างความเป็นจริงทางสังคม สื่อทำหน้าที่เป็นกลไกด้านอุดมการณ์และสร้างความหมายใหม่ผ่านวิธีการสถาปนา การยืดขยาย การแทนที่ และการดำรงอยู่ สื่อมวลชนเป็นสื่อกลางที่นำความเป็นจริงจากโลกภายนอกมาสู่มนุษย์ ทำให้มนุษย์สามารถสัมผัสประสบการณ์ที่ไม่เคยมีมาก่อน การทำลายขีดจำกัดของเวลาและที่ตั้งทำให้สื่อมีบทบาทสำคัญในการสร้างความหมายจากประสบการณ์สื่อ ซึ่งมนุษย์สามารถสร้างความหมายใหม่ตามประสบการณ์ส่วนตัวและสภาพสังคมที่แตกต่างกัน

แนวคิดเกี่ยวกับภาพตัวแทน โดยสจ๊วต ฮอลล์

ให้ความหมายของ “ภาพตัวแทน” ว่าเป็นการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมาย โดยการทำงานของภาพตัวแทนเชื่อมโยงกับภาษา ความหมาย ระบบคิด และอำนาจ ซึ่งแตกต่างจากการทำงานของภาษาในแง่ที่ภาพตัวแทนคัดเลือกและตกแต่งความเป็นจริงเพื่อสร้างความหมายใหม่ มิเชล พูกัดต์ เสนอว่าภาพตัวแทนยังสะท้อนอำนาจของผู้สร้างหรืออำนาจทางสังคมที่มีต่อผู้รับสาร ซึ่งภาพตัวแทนในภาพยนตร์ไม่เพียงสะท้อนความเป็นจริงแต่ถูกสร้างขึ้นผ่านระบบภาษาและระบบภาพตัวแทน ฮอลล์กล่าวว่า การสร้างความหมายต้องเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ แนวคิด และสัญลักษณ์ การสื่อความหมายในภาพยนตร์เกี่ยวข้องกับการเล่าเรื่องและทฤษฎีสัญญาวิทยา โรลิ่งด์ บาร์ธส์ อธิบายว่าความหมายแบ่งเป็นสองระดับคือ ความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย รวมถึงมายาคติที่เกิดจากอุดมการณ์ของสังคม ฌาคส์ แดร์ริดา เสนอแนวคิดการรื้อสร้างความหมายเพื่อลดความเป็นศูนย์กลางและทำลายความเชื่อมโยงแบบคู่ตรงข้าม เช่น แนวคิดชายเป็นใหญ่ในสังคม

แนวคิดการเล่าเรื่อง

การวิเคราะห์ภาพตัวแทนหญิงที่เป็นตัวละครหลักตามแนวคิด Female Gaze ในภาพยนตร์ของไซเฟีย คอปโปลาได้ใช้กระบวนการทัศนในการเล่าเรื่องเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบหลักที่นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเล่าเรื่อง ได้แก่

4.1. แก่นเรื่อง (Theme) คือแก่นความคิดหลักของเรื่องราวในภาพยนตร์ที่ผู้กำกับหรือผู้เขียนบทต้องการสื่อสารกับผู้ชม โดยผู้ชมสามารถเข้าใจแก่นความคิดนี้ได้จากองค์ประกอบต่างๆ ในภาพยนตร์ เช่น ชื่อเรื่อง ตัวละคร สถานการณ์ และสัญลักษณ์ต่างๆ แก่นความคิดเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ชมต้องจับใจความได้ เพื่อเข้าใจถึงความคิดหลักที่ผู้สร้างต้องการนำเสนอ

4.2. ตัวละคร (Character) คือการที่ภาพยนตร์หนึ่งเรื่อง ตัวละครต่างๆ จะเป็นผู้ขับเคลื่อนเรื่องราว ซึ่งแต่ละตัวละครมีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกัน ดไวท์ วี. สเวน อธิบายว่าความคิดของตัวละครเปลี่ยนแปลงยาก แต่จะเปลี่ยนเมื่อประสบเหตุการณ์สำคัญ ขณะที่ฟิลต์ได้ระบุถึงปัจจัยในการสร้างตัวละครที่ดี ได้แก่ ความต้องการของตัวละคร ความเชื่อ ทัศนคติ และการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ยังสามารถจำแนกตัวละครเป็นสองประเภทคือ ตัวละครผู้กระทำ ที่มีลักษณะเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ และตัวละครผู้ถูกกระทำ ที่มีลักษณะอ่อนแอและต้องพึ่งพาตัวละครอื่น

4.3. ความขัดแย้ง (Conflict) คือประเด็นความขัดแย้งในภาพยนตร์ช่วยให้เข้าใจเรื่องราวได้ชัดเจนขึ้น โดยตัวละครต้องทำทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็นหลายประเภท ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน เช่น การต่อต้าน

กันระหว่างตัวละครสองฝ่าย ความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละคร เช่น ความลำบาใจในการตัดสินใจทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่อาจไม่ถูกต้องกับศีลธรรม ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เช่น การต่อสู้กับภัยพิบัติ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น การเผชิญหน้ากับวิญญาณหรือสิ่งมีชีวิตจากนอกโลก

4.4. ฉาก (Setting) คือสถานที่ เวลา และบรรยากาศที่เรื่องราวในภาพยนตร์เกิดขึ้น ซึ่งรวมถึงภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สิ่งแวดล้อม สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ที่ช่วยสร้างบริบทและเพิ่มความสมจริงให้กับเรื่องราว รวมถึงส่งเสริมอารมณ์และการพัฒนาตัวละคร

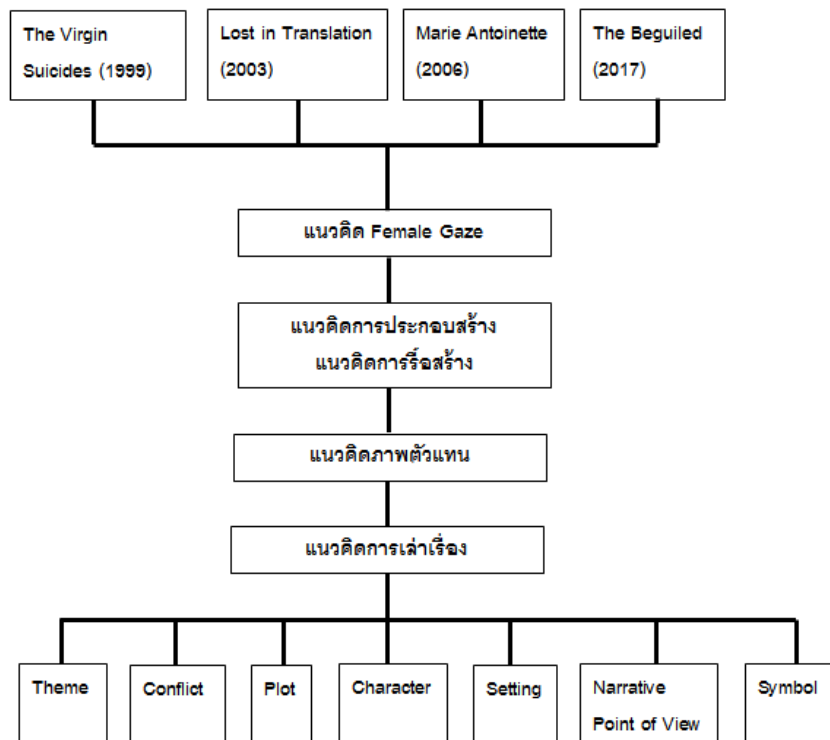
4.5. สัญลักษณ์พิเศษ (Symbol) คือการที่ภาพยนตร์คือสิ่งที่ใช้แทนความหมายหรือแนวคิดที่ลึกซึ้งกว่าตัวมันเอง เช่น วัตถุ ภาพ สี หรือการกระทำ ที่มีความหมายซ่อนเร้นหรือแฝงนัยสำคัญ ช่วยเสริมสร้างและสื่อความหมายในเรื่องราวให้กับผู้ชมได้เข้าใจและตีความเพิ่มเติม

4.6. โครงเรื่อง (Plot) คือเหตุการณ์ในภาพยนตร์ที่ดำเนินต่อเนื่องตั้งแต่ต้นจนจบ ประกอบด้วยการกระทำของตัวละครและบทสรุป สามารถมีทั้งโครงเรื่องเดียวหรือหลายโครงเรื่อง โดยแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ การเปิดเรื่อง (Exposition): แนะนำตัวละครสำคัญ สถานที่ และปมปัญหาหลัก การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action): สร้างปมปัญหาหรือความขัดแย้งให้ชัดเจนหรือรุนแรงขึ้น ภาวะวิกฤต (Climax): จุดแตกหักที่ตัวละครต้องตัดสินใจ ภาวะคลี่คลาย (Resolution): ปมปัญหาได้รับการคลี่คลายและความขัดแย้งถูกจัดการ การปิดเรื่อง (Ending): ยุติเรื่องราวทั้งหมด อาจเป็นการสูญเสียหรือความสุขสำราญ และทิ้งท้ายให้ผู้ชมตีความ

4. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

5. ระเบียบวิธีวิจัย

1. ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) เพื่อศึกษาการประกอบสร้างภาพตัวแทนหญิงที่เป็นตัวละครหลักตามแนวคิด Female Gaze ในภาพยนตร์ของโซเฟีย คอปโปลา โดยตีความหมายจากโครงสร้างการเล่าเรื่อง จำนวน 4 เรื่อง ออกมาทำการศึกษาอย่างละเอียด ได้แก่ The Virgin Suicides (1999), Lost in Translation (2003), Marie Antoinette (2006) และ The Beguiled (2017)

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างข้อมูลประเภทภาพยนตร์ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) คือภาพยนตร์ของผู้กำกับโซเฟีย คอปโปลาตั้งแต่ปีค.ศ. 1999 – 2017 เพื่อศึกษาการประกอบสร้างภาพตัวแทนของ Female Gaze โดยจะคัดเลือกเฉพาะเรื่องที่มีความสำคัญแก่สตรี โดยเป็นภาพยนตร์ที่มีผู้หญิงหรือกลุ่มผู้หญิงเป็นตัวละครนำ โดยหากมีตัวละครชาย ตัวละครชายจะเป็นบทตัวละครรองซึ่งจากการพิจารณาพบภาพยนตร์ของผู้กำกับโซเฟีย คอปโปลาจำนวน 4 เรื่องที่มีคุณสมบัติตรงตามหลักเกณฑ์ในการคัดเลือก ซึ่งสามารถหาชมได้ในประเทศไทยในรูปแบบของแผ่น Blu-ray, DVD และ VCD ดังนี้ The Virgin Suicides (1999), Lost in Translation (2003), Marie Antoinette (2006) และ The Beguiled (2017)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) เพื่อศึกษาการประกอบสร้างภาพตัวแทนหญิงที่เป็นตัวละครหลักตามแนวคิด Female Gaze ในภาพยนตร์ของโซเฟีย คอปโปลา โดยตีความหมายจากโครงสร้างการเล่าเรื่อง ซึ่งจะพิจารณาจากองค์ประกอบต่างๆ ตั้งแต่โครงเรื่อง ความขัดแย้ง ตัวละคร แก่นเรื่อง ฉาก สัญลักษณ์ ไปจนถึงมุมมองในการเล่าเรื่อง ประกอบกับกระบวนการสร้างอารมณ์และสื่อความหมายทั้งด้านภาพและเสียง โดยมุ่งวิเคราะห์ว่าการนำเสนอองค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้ประกอบสร้างภาพตัวแทนของ Female Gaze ในรูปแบบใด ทั้งนี้ใช้กรอบของแนวคิดและทฤษฎีอย่าง Female Gaze, สตรีนิยม, ภาพยนตร์แนวสตรีนิยม ซึ่งวางตำแหน่งตัวละครผู้หญิงเป็นศูนย์กลางในการวิเคราะห์

6. ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ภาพยนตร์ทั้งหมด 4 เรื่อง ที่คัดเลือกมาแบบเฉพาะเจาะจง เพื่อนำมาวิเคราะห์ ภาพตัวแทนหญิงที่เป็นตัวละครหลักตามแนวคิด Female Gaze ในภาพยนตร์ของโซเฟีย คอปโปลา สรุปผลออกมาได้ตารางดังนี้

ตารางที่ 1

สรุปภาพตัวแทนหญิงที่เป็นตัวละครหลักตามแนวคิด *Female Gaze* ในภาพยนตร์ของโซเฟีย คอปโปลา

ภาพตัวแทนหญิงที่เป็นตัวละครหลักตามแนวคิด <i>Female Gaze</i> ในภาพยนตร์ของโซเฟีย คอปโปลา				
ภาพยนตร์ (Films)	The Virgin Suicides (1999)	Lost in Translation (2003)	Marie Antoinette (2006)	The Beguiled (2017)
ความเป็น <i>Female Gaze</i> ในภาพยนตร์ของโซเฟีย คอปโปลา	- การที่ตัวละครหญิงในภาพยนตร์ไม่ได้ตกเป็นวัตถุทางเพศ ภาพยนตร์นำเสนอการมองตัวละครหญิงในฐานะของผู้กระทำจากการที่พี่น้องสาวลิซบอนไม่ได้ถูกเน้นนำเสนอให้ต้องตกเป็นวัตถุทางเพศ แต่พวกเขามีบทบาทสำคัญที่ขับเคลื่อนเรื่องราวและมีอำนาจในการเลือกชะตาชีวิตของตนเอง - การให้ความสำคัญกับประสบการณ์และความรู้สึกของตัวละครหญิง ภาพยนตร์สำรวจโลกภายในและความรู้สึกของพี่น้องสาวลิซบอนผ่านภาษาภาพยนตร์ โดยผู้ชมจะได้ร่วมสัมผัสถึงความรู้สึกที่ซับซ้อน อึดอัด และปรารถนาที่จะมีเสรีภาพของพวกเขา	- การที่ตัวละครหญิงในภาพยนตร์ไม่ได้ตกเป็นวัตถุทางเพศจากตัวละครชาย ภาพยนตร์นำเสนอแก่นเรื่องมิตรภาพที่ปราศจากเรื่องเพศผ่านความสัมพันธ์ของบ๊อบและชาร์ลอตต์ที่ต่างแบ่งปันความเปลี่ยนแปลงและความโดดเดี่ยวในชีวิตส่วนตัว - การที่ตัวละครหญิงในภาพยนตร์ได้ก้าวขึ้นมาเป็นตัวละครเอกสำคัญ ไม่ด้อยไปกว่าเพศชาย ความสัมพันธ์ของบ๊อบและชาร์ลอตต์ในภาพยนตร์สะท้อนความเปลี่ยนแปลงและความโดดเดี่ยวที่ทั้งคู่มีร่วมกัน โดยการมีอยู่ของบ๊อบทำให้ตัวตนของชาร์ลอตต์ชัดเจนขึ้นเนื่องจากทั้งสองมีเรื่องราวชีวิตที่คล้ายคลึงกัน ทั้งเรื่องชีวิตคู่และเป้าหมายในชีวิต	- การตีความใหม่ของประวัติศาสตร์ผ่านมุมมองของผู้หญิง เปลี่ยนมุมมองของราชินีจากสัญลักษณ์ของอำนาจมาเป็นผู้หญิงที่มีความรู้สึกและความต้องการส่วนบุคคล โดยนำเสนอความโดดเดี่ยวและความทุกข์ทรมานที่เธอต้องเผชิญจากความคาดหวังของสังคม ซึ่งเป็นการท้าทายการเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตัวเธอในประวัติศาสตร์แบบเดิมๆ - การสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิง สำรวจมิตรภาพและความใกล้ชิดระหว่างมารี อังตัวเน็ตต์กับพระสหายหญิงคนสนิท ซึ่งนำเสนอความสำคัญของการสนับสุนนระหว่างผู้หญิงในสังคมที่เต็มไปด้วยความขัดแย้ง - การใช้ภาพและสีเพื่อสะท้อนถึงสุนทรียภาพของผู้หญิง นำเสนอภาพด้วยสีสดใสและองค์ประกอบสวยงามผ่านเครื่องแต่งกายเครื่องประดับและการตกแต่ง เพื่อสื่อถึงสุนทรียภาพ รสนิยม และความฝันของผู้หญิง	- การตั้งคำถามถึงบทบาทของผู้หญิงในสังคม นำเสนอตัวละครหญิงที่มีความซับซ้อน ทั้งอ่อนแอ เข้มแข็ง ฉลาด และมีความต้องการของตนเอง ซึ่งท้าทายบทบาทที่สังคมคาดหวังและแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการตัดสินใจและควบคุมชะตากรรมของตนเอง - การนำเสนอตัวละครชายในฐานะวัตถุของการจ้องมอง ภาพยนตร์พลิกกลับภาพลักษณ์เดิมๆ ด้วยการนำเสนอตัวละครชายในฐานะวัตถุของการจ้องมองและถูกตัดสินชะตากรรมโดยตัวละครหญิง

8.องค์ความรู้ที่ได้รับ

งานวิจัยนี้ได้ ขยายมิติและต่อยอดย้ำความสำคัญของแนวคิด Female Gaze ในฐานะที่เป็นมากกว่าแค่การเปลี่ยนตัวแบบในภาพยนตร์ แต่เป็นการ พลิกกลับมุมมองและวิธีคิดจาก Male Gaze สู่การมองโลกผ่านสายตาของผู้หญิงอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นการสร้างพลังอำนาจในการสร้างสรรค์สื่อและทำทาบรบทฐานทางสังคมที่จำกัดบทบาทของผู้หญิง รวมถึงยังได้ต่อยอดย้ำว่า โซเฟีย คอปโปลา ไม่ใช่เพียงผู้กำกับหญิงที่มีสไตล์เฉพาะตัวเท่านั้น แต่เธอคือ ผู้บุกเบิกคนสำคัญที่นำเสนอและพิสูจน์การมีอยู่ของ Female Gaze ในภาพยนตร์กระแสหลัก ผ่านการสร้างสรรค์ตัวละครหญิงที่มีมิติ ซับซ้อน และสะท้อนประสบการณ์ภายในของผู้หญิงอย่างลึกซึ้ง โดยการใช้ภาพ แสง สี และดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ของเธอ กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดมุมมองนี้และการนำเสนอแนวคิดสตรีนิยมผ่าน Female Gaze ไม่ได้จำกัดอยู่แค่การวิพากษ์วิจารณ์เชิงสังคมเท่านั้น แต่สามารถผสมผสานเข้ากับสุนทรียภาพทางภาพยนตร์ได้อย่างลงตัว ภาพยนตร์ของโซเฟีย คอปโปลาเป็นข้อพิสูจน์ว่า การถ่ายทอดเรื่องราวของผู้หญิงด้วยความละเอียดอ่อนและงดงามทางภาพ สามารถเข้าถึงผู้ชมและกระตุ้นให้เกิดความเข้าใจในประเด็นการกดขี่ทางเพศและอำนาจที่ซ่อนอยู่ในสื่อและวัฒนธรรมได้ดีขึ้น

9.ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ใช้เป็นต้นแบบและกรณีศึกษาในการวิเคราะห์ภาพยนตร์ที่นำเสนอ Female Gaze โดยผลการวิจัยนี้สามารถเป็น ต้นแบบ และกรณีศึกษาที่มีคุณค่าสำหรับนักศึกษา ผู้กำกับ นักวิจารณ์ หรือผู้สนใจทั่วไปที่ต้องการทำความเข้าใจและวิเคราะห์ Female Gaze ในภาพยนตร์เรื่องอื่นๆ ผลงานของโซเฟีย คอปโปลาที่ถูกนำเสนอในงานวิจัยนี้ ชี้ให้เห็นถึงวิธีการที่ผู้กำกับสามารถถ่ายทอดมุมมองและความรู้สึกของผู้หญิงออกมาได้อย่างลึกซึ้งและมีศิลปะ ดังนั้น ผลวิจัยนี้จึงสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาเทคนิคการเล่าเรื่อง การใช้สัญลักษณ์ทางภาพ การสร้างตัวละคร และการออกแบบสุนทรียภาพที่สะท้อน Female Gaze ในงานภาพยนตร์ชิ้นอื่นๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. ใช้เป็นเครื่องมือเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการสร้างสื่อและภาพยนตร์ที่หลากหลายและเท่าเทียมมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเสนอเรื่องราวและมุมมองของผู้หญิง ซึ่งยังคงเป็นประเด็นที่ต้องการการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยและทั่วโลก ผลวิจัยนี้สามารถเป็นแรงบันดาลใจและข้อมูลเชิงลึกสำหรับผู้กำกับหญิงและชายในการสร้างสรรค์ผลงานที่ทำทาบรบทเดิมๆ และนำเสนอประสบการณ์ของผู้หญิงในมิติที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้ชมได้รับชมเนื้อหาที่สะท้อนความหลากหลายของสังคมอย่างแท้จริง

3. ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนประเด็นสตรีนิยมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการขับเคลื่อนและสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับประเด็นสตรีนิยม (Feminism) และความสำคัญของการมองสื่อผ่านเลนส์ที่เท่าเทียม งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า Female Gaze ไม่ใช่แค่เรื่องของภาพยนตร์ แต่เป็นส่วนหนึ่งของการทำความเข้าใจอำนาจแฝงในสื่อและวัฒนธรรม ซึ่งนำไปสู่การกดขี่ทางเพศ การนำผลวิจัยไปเผยแพร่หรือใช้ในการจัดกิจกรรมสัมมนาเชิงวิชาการ การอภิปราย หรือแม้แต่การณรงค์เพื่อความเท่าเทียมทางเพศ จะช่วยให้สาธารณชนเข้าใจถึงกลไกของ Male Gaze และความจำเป็นในการสร้างสื่อที่สะท้อนมุมมองที่หลากหลาย เพื่อสร้างสังคมที่ยุติธรรมและเท่าเทียมกันมากขึ้นในระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรพิจารณาทำการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างภาพตัวแทนหญิงในภาพยนตร์ของโซเฟีย คอปโปลา กับผู้กำกับหญิงคนอื่นๆ การวิจัยเชิงเปรียบเทียบนี้จะช่วยให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของการนำเสนอภาพตัวแทนหญิงตามแนวคิด Female Gaze ในงานของโซเฟีย คอปโปลา และสามารถเปรียบเทียบกับวิธีการนำเสนอของผู้กำกับคนอื่นๆ ในวงการภาพยนตร์ร่วมสมัย

ได้ เช่น การศึกษาภาพตัวแทนหญิงในภาพยนตร์ของเกรตา เกอร์วิก (Greta Gerwig) หรือ แคทเธอริน บิกโลว์ (Kathryn Bigelow) เป็นต้น การวิเคราะห์นี้จะช่วยให้เข้าใจถึงความแตกต่างและลักษณะเด่นของการใช้แนวคิด Female Gaze ในภาพยนตร์ของโซเฟีย คอปโปลา

2. ควรเน้นการศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้และปฏิกิริยาของผู้ชมที่มีต่อภาพตัวแทนหญิงในภาพยนตร์ของโซเฟีย คอปโปลา ผ่านการใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์กลุ่มย่อย (Focus Group) และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ชมจากหลากหลายกลุ่มประชากร ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจถึงการตีความของผู้ชมต่อการนำเสนอภาพตัวแทนหญิงตามแนวคิด Female Gaze การศึกษานี้จะช่วยให้ทราบว่า ภาพตัวแทนหญิงในภาพยนตร์ของโซเฟีย คอปโปลา สื่อสารความหมายอย่างไรต่อผู้ชม และมีผลต่อการรับรู้และมุมมองของผู้ชมเกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิงในภาพยนตร์อย่างไร

3. ควรพิจารณาทำการศึกษาพัฒนาการของตัวละครหญิงในภาพยนตร์ของโซเฟีย คอปโปลาตลอดช่วงเวลาการผลิตผลงานภาพยนตร์ของเธอ การวิจัยในลักษณะนี้จะช่วยให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของการนำเสนอภาพตัวแทนหญิงในภาพยนตร์ของเธอว่า มีการพัฒนาไปในทิศทางใดตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมและความก้าวหน้าในด้านการศึกษาด้านเพศสภาพ การศึกษานี้จะช่วยให้เข้าใจลึกซึ้งถึงวิธีการที่โซเฟีย คอปโปลา นำเสนอภาพตัวแทนหญิงและวิธีที่เธอพัฒนาการใช้แนวคิด Female Gaze ในภาพยนตร์ของเธอตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา

REFERENCE

- Purisinsi, W. (2002). *Feminism: Movement and social thought of the 20th century* (Satreeneyom: Khabuankan lae naewkhith sangkom haeng sattaya tee 20). Khobfai Publishing
- Mulvey, L. (1975). Visual pleasure and narrative cinema. *Screen*, 16(3), 6–18.
- Johnston, C. (1975). *Feminist politics and film history*. In B. H. Kaplan (Ed.), *Notes on women's cinema* Society for Education in Film and Television.
- Hall, S. (Ed.). (1997). *Representation: Cultural representations and signifying practices*. Sage Publications.
- Barthes, R. (1974). *S/Z: An essay* (R. Miller, Trans.). Hill and Wang. (Original work published 1970)
- Sallis, J. (1987). *Deconstruction and philosophy: The texts of Jacques Derrida*. The University of Chicago Press.
- Swain, D. V. (1965). *Techniques of the selling writer*. University of Oklahoma Press.
- Field, S. (1984). *The screenwriter's workbook: Exercises and step-by-step instruction for creating a successful screenplay*. Dell Publishing.